

Kant: Inleiding

Maria Aloni
ILLC-University of Amsterdam
M.D.Aloni@uva.nl

Theoretische filosofie 2014

March 7, 2014

Plan

- ▶ Historische achtergrond
- ▶ Problemen in de metafysica: 'Humes probleem'
- ▶ Kants oplossing: de Copernicaanse wending
- ▶ De opbouw van de KdRV
- ▶ Inleiding van de KdRV en tekst van Anderson
- ▶ Waarschuwing: readertekst Kant is recentelijk gewijzigd

Achtergrond: twee stromingen in de filosofie

- ▶ Immanuel Kant (Koningsbergen, 1724 - aldaar, 1804)
- ▶ In Kants tijd domineren in de filosofie twee stromingen:
 - ▶ Het rationalisme en het empirisme.
 - ▶ Dualiteit rede-ervaring, strijdend om voorrang als fundament van kennis
- ▶ Rationalisme: Descartes, Spinoza, Leibniz
 - ▶ Kennis berust op rede;
 - ▶ Uit onze (aangeboren) begrippen, met behulp van logische wetten (deductie), leiden wij waarheden af
- ▶ Empirisme: Locke, Berkeley, Hume
 - ▶ Kennis berust op ervaring
 - ▶ Onze geest is een ongeschreven blad waarop de ervaring haar spoor laat

Achtergrond: voorgangers van Kant

- ▶ Descartes:
 - ▶ Scheiding tussen denken en waarnemen als ontologisch onderscheid dat aan beide verschillende substanties toekent: res cogitans vs res extensa.
 - ▶ Al onze kennis gefundeerd op rationele zekerheden
- ▶ Locke:
 - ▶ 'No innate ideas!'
 - ▶ Uit de ervaring abstraheren, generaliseren (inductie) we algemene wetten;
 - ▶ Indirect realisme: objecten als oorzaak van onze ideeën (verondersteld principe van causaliteit)
- ▶ Leibniz:
 - ▶ Ratio voorop als bron van kennis, maar ervaring ook van belang
 - ▶ Voorbeelden van zekerheden die op ratio berusten:
 - ▶ wet van tegenspraak
 - ▶ wet van voldoende grond (=elke verandering heeft een oorzaak)

Achtergrond: voorgangers van Kant

► Hume:

- Fundamentele twijfel aan alle zekerheden van de metafysica, maar ook bij de 'wetten' die we volgens Locke zouden abstraheren uit de ervaring: de wet van voldoende grond, i.e. het principe van gevolg en oorzaak.
- Humes vraag: hoe kunnen we onze alledaags idee van causaliteit als noodzakelijke wet rechtvaardigen?
- Humes antwoord: causaliteit is niets meer dan een psychologisch gegeven, geen noodzakelijke wet.
- Geen noodzakelijke wet van causaliteit \Rightarrow geen zekerheden over de aard van onze impressies of hun herkomst.
- De skepsis van Hume heeft als gevolg dat de metafysica haar bestaansrecht verliest. Immers: van niets weten wij dat het is.

Kant over mogelijkheid van metafysica

- ▶ In de Prolegomena stelt Kant dat Hume hem uit zijn dogmatische sluimer heeft gewekt.
- ▶ In tegenstelling tot Hume echter meent Kant dat de metafysica nog niet heeft afgedaan. Sterker nog: ze moet nog beginnen.
- ▶ Maar: is er een kans dat de metafysica tot noodzakelijke wetten kan komen?
- ▶ Kants Copernicaanse Wending
 - ▶ Wet van causaliteit berust niet op inductie over de ervaring, maar op de onvermijdelijke categorisering van onze ervaring door de rede: wij leggen de werkelijkheid een zekere wetmatigheid op
- ▶ Als zodanig zou er hoop kunnen zijn voor de metafysica, mits zij een gedegen onderzoek naar de bron van deze wetten (synthetische a priori oordelen) onderneemt (transcendentale filosofie).
- ▶ De zo gevonden principes zijn noodzakelijk voor onze manier van kennen, maar hebben daarbuiten geen geldigheid (transcendentale idealisme)

Transcendentale filosofie

- ▶ Nieuw begrip: 'Transcendentiaal noem ik alle kennis die zich niet zozeer met objecten, alswel met onze a priori begrippen van objecten in het algemeen bezighoudt.' (A12)
- ▶ Transcendentiaal argument als antwoord op een transcendentale vraag:
 - ▶ Transcendentiaal vraag: hoe zijn synthetische a priori oordelen mogelijk?
 - ▶ Het antwoord bestaat uit 'mogelijkheidsvoorwaarden' waar noodzakelijk aan voldaan moet zijn
- ▶ Transcendentiaal idealisme benadrukte dat we niets van de wereld buiten onze representaties (tijd, ruimte, objecten) kunnen weten

Kritik der Reinen Vernunft (Kritiek van de zuivere rede)

- ▶ Opbouw van de Kritik der Reinen Vernunft (A 1781, B 1787)
 - ▶ Inleiding
 - ▶ Transcendentale Basisleer:
Esthetica & Logica (Analytica & Dialectica)
 - ▶ Transcendentale Methodeleer
- ▶ Opbouw volgt de weg van het kennen:
 - ▶ zintuiglijkheid (esthetica) < denken (logica)
 - ▶ wiskunde < natuurwetenschap < metafysica
 - ▶ Esthetica: onderzoekt de a priori principes die tot de domein van zintuiglijkheid behoren (vermogen: zintuiglijkheid; a priori vormen: tijd en ruimte)
 - ▶ Analytica: onderzoekt begrippen die de grondslag vormen van de natuurwetenschap (vermogen: verstand; a priori vormen: categorieën (causaliteit))
 - ▶ Dialectica: onderzoekt metafysische begrippen (vermogen: vernunft; a priori vormen: ideeën van wereld, geest, God)

Inleiding: opbouw

- ▶ Alle onze kennis begint met ervaring, maar ervaring is niet de enige bron van onze kennis.

“Er kan geen twijfel over bestaan dat al onze kennis begint met ervaring. Want hoe zou het kenvermogen tot activiteit kunnen worden gewekt, als dat niet gebeurde doordat objecten onze zintuigen beroeren en zo voor een deel vanzelf voorstellingen teweeebrengen, voor een deel de werkzaamheden van ons verstand aanzetten die voorstellingen te vergelijken, te verbinden of te scheiden, om zo het ruwe materiaal van zintuiglijke indrukken te verwerken tot de kennis van objecten die ervaring heet?” [Immanuel Kant, ‘Kritiek van de Zuivere Rede, B1,10, 1787]

- ▶ Onderscheid a priori vs a posteriori
- ▶ Onderscheid analytische vs synthetische
- ▶ Synthetische a priori oordelen in wiskunde, natuurkunde en metafysica
- ▶ Trascendentale vraag: hoe zijn synthetische a priori oordelen mogelijk?

Inleiding: a priori vs a posteriori

- ▶ Op wat voor zaken heeft de notie a priori betrekking?
 - ▶ Cognitieve handelingen zoals kennen, oordelen
 - ▶ Oordelen (kan product zijn van a priori handeling)
 - ▶ Begrippen (kan gevormd worden a priori)
- ▶ A priori handeling \mapsto onafhankelijk van ervaring
- ▶ Kenmerken van a priori 'cognition' volgens Kant:
 - ▶ Noodzakelijk en algemeen
- ▶ Zijn deze voldoende en noodzakelijk voorwaarden voor a priori 'cognition' ?
 - ▶ Volgens Kant: Voldoende voorwaarden, geen noodzakelijke

Inleiding: a priori vs a posteriori

- Kripkes voorbeelden: Noodzakelijk \neq a priori

- (1) Gold has atomic number 79.
[noodzakelijk, maar a posteriori]
- (2) The meter stick in Paris is one meter long.
[a priori, maar contingent]

- Divers voorbeelden: Algemeen vs a priori:

- (3) All raven are black. [algemeen, a posteriori]
- (4) That man is not my wife. [particulier, a priori]

Inleiding: a priori vs a posteriori

► A priori of a posteriori oordeel volgens Kant?

- (5) My house will collapse if I undermine the foundations. [a posteriori]
- (6) $7 + 5 = 12$ [a priori: noodzakelijk, maar niet algemeen]
- (7) In a right angled triangle: the square of the hypotenuse is equal to the sum of the squares of the other two sides.
[a priori: ook al kan a posteriori gekend worden (testimony)]
- (8) Every alteration has a cause. [a priori: noodzakelijk en algemeen]

Inleiding: analytisch vs synthetisch

- ▶ Welke drie karakteriseringen van analytische oordelen geeft Kant?
 - ▶ Het predicaat van een analytisch oordeel ligt bevat in het subject.
 - ▶ 'Connection to the predicate is thought through identity (or contradiction)'
 - ▶ Een analytisch oordeel verheldert onze kennis en breidt die kennis niet uit.
- ▶ Welke is het meest fundamenteel volgens Anderson?
 - ▶ De 'bevat in' karakterisering is volgens Anderson het meest fundamenteel, omdat we om de andere twee karakteriseringen te begrijpen deze karakterisering nodig hebben.
- ▶ Analytisch vs synthetisch, volgens Kant:
 - (9) All body are extended. [analytisch]
 - (10) All bodies are heavy. [synthetisch]

Causation

(11) Every alteration has a cause.

- ▶ Locke: a posteriori (middels abstractie en generalisatie), noodzakelijk
- ▶ Hume: a posteriori (middels verbeelding), niet noodzakelijk
- ▶ Leibniz: a priori, analytisch (middels wet van tegenspraak)
- ▶ Kant: a priori, synthetisch

Syntetisch a priori

- ▶ Wiskundige kennis is synthetisch a priori (contra Leibniz)
- ▶ Wetten in de natuurwetenschap ook
- ▶ Metafysica als wetenschap moet ook synthetisch a priori zijn
 - ▶ A priori: noodzakelijk, algemeen, los van ervaring
 - ▶ Synthetisch: substantieel, niet tautologisch
 - ▶ Newtons natuurwetenschap als model
- ▶ Zijn synthetische a priori oordelen überhaupt mogelijk?
 - ▶ Probleem: Zij drukken iets nieuws uit (synthetisch) die niet vanuit de ervaring komt (a priori), hoe kan dat?
 - ▶ Kant optimist: wiskunde, en natuurwetenschap.
- ▶ Hoe zijn synthetische a priori oordelen mogelijk?
 - ▶ hoe is metafysica als wetenschap mogelijk?
- ▶ Kants conclusie:

...synthetic principles of metafysica can be justified only insofar as they are conditions for the possibility of our experience. Such principles are supposed to explain and guarantee the possibility of experience in general and so they precede it and can be known a priori ... [Anderson, p.92]

Inleiding: analytisch vs synthetisch

- ▶ Naar wat voor metafysica streefden Kants rationalistische voorgangers Wolff en Leibniz? Wat is Kants bezwaar tegen de Wolffiaanse en Leibniziaanse conceptie van metafysische kennis (zie ook p. 82-3)?
 - ▶ Wolff en Leibniz dachten dat het mogelijk was een metafysica te ontwikkelen waarin alle stellingen gebaseerd zijn op logische relaties tussen begrippen. Een ware metafysische uitspraak A is B dankt zijn waarheid aan het feit dat het begrip B in de intensie van het begrip A bevat ligt. Kant ontkent dat de waarheid van alle oordelen berusten op relaties tussen begrippen. Dit geldt alleen voor wat hij analytische oordelen noemt, niet voor synthetische oordelen. In Kants terminologie zou de metafysica volgens Wolff en Leibniz volledig uit analytische oordelen moeten bestaan. Volgens Kant zijn dit zijn dit soort oordelen juist niet de oordelen die ons nieuwe kennis verschaffen. Een wetenschappelijk theorie zal daarom ook uit synthetische oordelen moeten bestaan.